

Список використаної літератури:

1. Виноградов В. В. Временник Пушкинской комиссии / За ред. О. Карпеевой. – Санкт-Петербург: ООО «Издательство «Росток», 2016. – 446 с.
2. Вирган І. О., Пилинська М. М. Російсько-український словник сталих виразів / І. О. Вирган, М. М. Пилинська. – Харків : Прапор, 1969. – 864 с.
3. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник / І. М. Литвин. – Вид. 4-те, допов. – Черкаси: видавець Ю. А. Чабаненко, 2016. – 208 с.
4. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : ООО «ИТИ технология», 2007. – 944 с.
5. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
6. Словник української мови. В 11 т. / За ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Литвин

ПЕРЕДАЧА ДІАЛЕКТИЗМІВ ПОВІСТІ М. М. КОЦЮБІНСЬКОГО «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ» У ЇЇ РОСІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

В. О. Флоря

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Художній переклад, як і будь-який інший, покликаний відтворити засобами перекладної мови інформацію, що міститься в оригіналі. Проте він суттєво відрізняється від інших типів перекладу специфікою об'єкту – художнім текстом. Від інших типів текстів художній відрізняється: функцією естетичного і емотивного впливу на читача, образністю, що досягається за допомогою мовних засобів усіх рівнів; стилістичною багатоплановістю, адже різні сфери мовлення представлені в художньому тексті (розмовна, наукова, юридична, спортивна тощо); жанровою різноманітністю (оповідання, казка, новела, поема, роман, анекдот і т.і.); структурною різноплановістю (композицією) [див.: 1, 12].

Об'єктом нашого дослідження є повість М. М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» та її російський переклад. Повість написана під враженням від поїздки письменника Гуцульщиною. Побут горян, їхні звичаї, фольклор, а також мова гуцульського народу, особливістю якої є діалектні слова, лягли в основу твору.

Метою нашої статті є аналіз прийомів передачі діалектизмів повісті М. М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» у її російському перекладі.

Діалектизми (слова, що вживаються в певних місцевостях) повісті М. Коцюбинського перекладач найчастіше замінює нейтральними (загальноновживаними, міжстильовими) словами, які вживаються у всіх сферах (жанрах) мовлення, тобто стилістично немаркованими словами, переважна більшість з яких входить до ядра словникового складу будь-якої мови [див.: 1, 122]: *Кучерява зелень гогозів і афин запустила своє коріння у глибіню моху, зверху сипнула росою червоних та синіх ягід // Кудрявая зелень брусники и черники запустила свои корешки в глубину мхов, а снаружи рассыпала росу красных ягод.* Діалектні слова оригіналу *гогоз* «брусниця» [3, т. 2, 101], *афини* «чорниця» [2, 866] перекладено їх загальноновживаними міжмовними синонімами *брусника* та *черника*.

Не сокотилася баба при залогах, не обкурила десь хати, не засвітила свічки – і хитра бісиця встигла обміняти її дитину на своє бісеня // Не береглась баба, рожая, не обкурила хаты, не зажгла свечи, и хитрая бесовка успела подменить ее дитя своим

бесенком. Діалектне дієслово оригіналу **сокотитися** – «берегтися, остерігатися» [3, т. 9, 441.] перекладено нейтральним міжмовним синонімом **берегтися** – «остерегаться, быть осторожным» [5, 35].

Діалектизми передаються автором перекладу за допомогою метонімічних трансформацій: *По далеких горбах самотіли тихі гуцульські оседки, вишневі од смерекового диму, яким прокурились, гострі дашки оборогів з запашиим сіном, а в долині кучерявий Черемош сердито поблискував сивиною та світив попід скелі недобрим зеленим вогнем // На далеких холмах одиноко стояли тихіе гуцульские дворы, вишневые от пихтового дыма, которым они насквозь прокурились, острые крыши оборотов с пахучим сеном, а в долине кудрявый Черемош сердито поблескивал сединой и мерцал под скалою недобрим зеленым огнем.* У тексті оригіналу вживається діалектизм **оседки** – «назва оселі у гуцулів» [3, т.5, 758], а в тексті перекладу йому відповідає нейтральне слово **дворы** – «участок земли между домовыми постройками одного владения, одного городского участка» [2, 149].

Діалектизми передаються автором перекладу гіпонімом – заміна родової назви видовою (конкретизація) [див.: 4, 462]:

Правда, вона любила пишне лудіне, і не мало десь піде грошей на шовкові хустки та дорогі згарди, але то байка // Правда, она любила пышное платье, и шли толки, что не мало денег будут стоить Ивану шелковые платки и дорогие мониста. Діалектизм оригіналу **лудіння** замінено в російському перекладі загальноживаним словом **платье**, яке має вужче значення, порівняно з оригінальним (**лудіння** – «одяг, вбрання» [3, т.4, 552]).

Автор перекладу передає діалектизми за допомогою еквонімічних трансформацій – заміни гіпоніма іншим гіпонімом того самого класу [див.: 4, 462], наприклад: *Котився зеленими царинками, маленький і білий, наче банька кульбаби, безстрашно забирався у темний ліс, де гаджуги кивали над ним галузками, як ведмідь лабами // Катился по зеленым царинкам, небольшой, белый словно шарик одуванчика, бесстрашно забирался в темный лес, где пихты шевелили над ним ветвями, как медведь лапами.* Діалектне слово оригіналу **гаджуг** – «молода смерека» [3, т. 2, 10.] замінено нейтральним **пихт** – «вечнозеленое хвойное дерево сем. сосновых с мягкой плоской хвоей и с прямо стоящими шишками» [2, 509].

Коло такого поточку якась добра душа лишала горнятко або коновочку гусянки // Около такого родничка какая-то добрая душа оставляла горшок или кружку ряженки. Діалектному слову **гусянка** – «кисляк з пареного молока» [3, т.2, 198] відповідає в перекладі нейтральне слово **ряженка** – «то же, что варене» [2, 683], **варенец** – «квашенное топленное молоко» [2, 65].

Діалектизми повісті передаються автором перекладу гіперонімом:

З подри, де сохнуть великі круглі боханці будзу, повіває на ватага вітер, але не може прогнати з стаї запаху вугляр, сиру і овечої вовни // Из-под подры, где сохнут большие круги сыра, дует на старшего ветер, но не может прогнать из стаи запах угля, сыра и овчины... Українське діалектне слово **будз** – «свіжий овечий сир» [3, т.1, 247], що називає видове поняття, замінено у перекладі родовим **сыр** – гіперонімічна трансформація.

Діалектизм **ватага** – «старший чабан» [3, т.1, 296] – трансформує в субстантив **старший**. Перекладач зберігає діалектизм, аби передати тамтешній колорит: **подри** – «полиці під дахом» [3, т.6, 755].

У російському перекладі повісті М. М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» трапляється збереження діалектизму і в наступному фрагменті:

Іван брів серед них, як по озерах квіток, нагинаючись часом, щоб закосичить кресаню жмутком червоної грані, або блідим вінком невістульки // Иван брел среди них, по озерам цветов, нагибаясь иногда, чтобы украсить кресаню пучком красного мха или бледным венком из ромашек. Діалектне слово **кресаня** – «капелюх» [3, т. 4, 335] збереглося в перекладі.

Отже, у російському перекладі повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» для передачі діалектизмів перекладач найчастіше використовує загальноживану лексику, іноді гіпонімічні, гіперонімічні й еквонімічні трансформації, а часом залишає діалектизм оригіналу, аби передати колорит повісті.

Список використаної літератури:

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник / І. М. Литвин. – Вид. 4-те, допов. – Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2016. – 218 с.
2. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : ООО «ИТИ технология», 2007. – 944 с.
3. Словник української мови. В 11 т. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.
4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
5. Толковый словарь русского языка: В 4 т. / Под ред. Ушакова Д. Н. – М. : Государственный институт «Советская энциклопедия», 1935 – 1940.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент І. М. Литвин

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Р. БРЕДБЕРІ «FAHRENHEIT 451»

В. В. Цьома

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У процесі перекладу художньої літератури основну роль відіграє вибір слова. Специфіка перекладу, яка вирізняє його з-поміж інших видів діяльності, полягає в повноправній заміні тексту оригіналу текстом перекладу. Абсолютна відповідність двох текстів неможлива через втрати, пов'язані з відмінностями в мові, культурі, етносвідомості народів. Усупереч розбіжностям у лексичних і граматичних системах двох мов, перекладач має вміти насамперед здійснити численні та якісно різноманітні міжмовні перетворення, тобто перекладацькі трансформації, щоб текст перекладу з максимально можливою повнотою передавав усю інформацію, вкладену в оригіналі, за умови суворого дотримання норм мови перекладу [2, с. 190].

Проблему перекладацьких трансформацій розглядали багато вчених-лінгвістів, а саме Л. С. Бархударов, В. В. Виноградов, В. Н. Комісаров, Л. К. Латишев, О. Д. Швейцер та ін. У роботі ми спираємось на класифікацію О. О. Селіванової, згідно з якою трансформації поділяються на формальні, формально-змістові та формально-змістові із прагматичним компонентом [3, 455–471].

Актуальність роботи визначається загальною спрямованістю сучасних перекладознавчих досліджень на вияв особливостей досягнення змістової відповідності українських перекладів й оригіналів художніх творів, а також світовою популярністю творчості американського письменника Р. Бредбері.